

погляд, дієвим кроком з боку держави є її втручання в видавничі плани та книжкову торгівлю, телебачення, а також зупинити чи суттєво скоротити демонстрацію насильства та жорсткості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. American Journal of Psychotherapy, vol. 11, 1948.
2. Горшенков Г.Н. Криминология массовых коммуникаций: [научно-учебное издание] / Горшенков Г.Н. - Нижний Новгород: Нижегородский государственный университет им. Н.И. Лобачевского, 2003.
3. Селецкий А.И., Тарарухин С.А. Несовершеннолетние с отклоняющимся поведением / А.И. Селецкий, С.А. Тарарухин - К.: «Вища школа», 1981.
4. Чупрій Л. Негативний вплив на молодь телебачення та Інтернету Негативний вплив на молодь телебачення та Інтернету [Електронний ресурс]. - Електронний режим доступу: <http://opros-dim.com/index.php?/uk/%D1%81%D0%BE%D1%86%D0%B8%D1%83%D0%BC/negativnij-vpliv-na-molod-telebachennja-ta-internetu.html>
5. Шур Э. Наше преступное общество. Социальные и правовые источники преступности в Америке / Э. Шур [Перевод с англ.] -М., 1977.

Мікіш А.С.,
ад'юнкт кафедри криминології та
кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх
справ

ФІКТИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Боротьба з фіктивним підприємництвом, запобігання та протидія легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, є пріоритетним завданням правоохоронних органів, яке протягом останніх років набуває особливої актуальності.

Злочини, що вчиняються з використанням фіктивних суб'єктів підприємницької діяльності та наслідки такої діяльності набули таких масштабів, що дедалі більше становлять загрозу економічній безпеці України, оскільки частина капіталу держави (більш ніж 50 %) знаходиться у «тіньовому» обороті [1, с. 39]. Лише податкові органи України щороку виявляють близько 6 тисяч фіктивних юридичних осіб. Ураховуючи, що середній обіг коштів через рахунки кожного із зазначеної категорії підприємств становить близько 5 мільйонів гривень, втрати бюджету лише з ПДВ щороку становлять близько 6 мільярдів гривень [2, с.16].

Не зважаючи на заяви керівників правоохоронних органів про викриття щорічно сотень і тисяч фіктивних структур, статистичні дані засвідчують протилежне - кількість років за ст. 205 КК України дуже низька.

Дослідженню проблем попередження господарських правопорушень присвятили свої роботи В.П. Вишневський, Г.Л. Знаменський, О.Р. Кібенко, Д.Х. Липницький, В.К. Мамутов, І.Г. Побірченко, Б.Г. Розовський, М.І. Хавронюк, В.В. Хахулін, О.В. Шаповалова, В.С. Щербина та ін.. Фіктивне підприємництво розглядається ними здебільшого як механізм або спосіб вчинення протиправних діянь у сфері господарської діяльності.

Механізм створення і подальшого використання фіктивних підприємств невпинно удосконалюється, що потребує застосування адекватних засобів боротьби з фіктивним підприємництвом. Загальновідомо, що одними кримінально-правовими й адміністративними заходами ефективно протистояти цим негативним явищам неможливо. Необхідно вирішити комплекс взаємопов'язаних економічних, соціальних, правових, інформаційних і ряд інших завдань.

Особливістю української тіньової економіки (господарської діяльності, яка внаслідок певних причин і умов прагне уникнути контролю з боку держави) є поширене використання фіктивних суб'єктів господарювання для

оформлення безтоварних операцій або тих, що не відповідають дійсності.

Використання фіктивних господарських структур для незаконної конвертації безготівкових коштів у готівку є основним інструментом легалізації грошей в Україні. Для цього використовуються реквізити фіктивних фірм, через рахунки яких проходять злочинні прибутки для того, щоб опинитися на певному рахунку і в тій формі, яка дозволяє безперешкодно зняти готівку. Зняття готівки з банківських рахунків здійснюється за допомогою підроблених або чужих документів, які посвідчують особу. На певному етапі, на підставі злочинно здобутих безготівкових коштів, видаються ощадні сертифікати на пред'явника або на підставних осіб, за якими, на другому етапі, знімаються кошти з використанням чужих або підроблених паспортів. В результаті чого особа отримує кошти в сумі мільйонів гривень, а то і доларів США чи іншої валюти. Такі операції не підпадають під визначення легалізації, але вони є одним з етапів отримання злочинних доходів і містять в собі ознаки інших злочинів – підробка документів, використання підроблених документів, ухилення від сплати податків та інших. Грошові кошти, отримані в результаті провадження таких операцій, в подальшому використовуються для проведення тінювих операцій, підкупу державних чиновників, створення умов вчинення інших злочинів, тобто вони підривають фінансову і економічну основу держави, а якщо вони розповсюджені у великих розмірах, то безумовно вони посягають і на національну безпеку. В цьому і полягає найбільша небезпека фіктивного підприємництва, як основного інструменту легалізації злочинних прибутків в Україні.

Необхідно відзначити, що проблема протидії діяльності фіктивних фірм є актуальною не лише для України. Так, за даними Слідчого комітету Росії більше половини злочинів, пов'язаних шахрайством і рядом інших тяжких складів злочинів у сфері економічної діяльності, вчиняється з використанням фірм-одноденок, їх реквізитів і рахунків. Крім того, у Росії

zareestrovano bliz'ko mil'jona mertvih firm, yakі ne zdіysnyut' nіjkoї dіyal'nostі [3].

Yavizhe fіktivnogo pіdpriemnic'tva ta pіdstavnih osіb use zhe dosit' поширене в Білорусі, але ситуація багато в чому змінилася. Цьому сприяла практика притягнення Департаментом фінансових розслідувань до кримінальної відповідальності осіб, що виступали на стадії реєстрації суб'єктів господарювання як фіктивні керівники і засновники. Це дозволило витіснити з фінансового ринку країни так звані фірми-одноденки. На сьогодні все рідше фіксуються випадки реєстрації суб'єктів господарювання на підставних осіб, що реально не беруть участь у здійсненні фінансово господарської діяльності. Дуже поширені раніше випадки реєстрації підприємств на підставі підроблених або загублених документів сьогодні мають одиничний характер. Це стало можливим завдяки заходам превентивного характеру, спрямованим на оперативне виявлення потенційних фіктивних структур на етапі взяття платників податків на облік у інспекціях Міністерства з податків і зборів і відкриття поточних рахунків у банках.

Отже, протидія фіктивному підприємництву, відмиванню грошей неможлива без співпраці з банками та іншими фінансовими установами. Так, наприклад, на сьогодні банківська система США приймає активну участь у боротьбі з цим видом злочинності. Законодавство США вимагає від фінансових установ виявляти підозрілі операції і повідомляти про них правоохоронним органам. У разі порушення цих вимог, фінансові установи можуть бути покарані як в цивільному, так і в кримінальному порядку [4].

Нам потрібно також звернути увагу на діяльність банківських установ. Нерідко діяльність банківських установ, які спеціалізуються на обслуговуванні рахунків фіктивних підприємств, супроводжується не окремими юристами, а цілими асоціаціями, які надають правові послуги, а також послуги із ведення бухгалтерського та податкового обліку для «своїх». Часто такі юридичні компанії входять до злочинних

угруповань, обслуговуючи підприємства з моменту їх відкриття і до ліквідації.

Вказані проблеми вимагають законодавчого рішення, оскільки вони негативно впливають на стан розкриття злочинів, пов'язаних із фіктивним підприємництвом.

У зв'язку з високою латентністю фіктивного підприємництва статистика щодо динаміки зареєстрованих злочинів і стану осудності за фіктивне підприємництво далека від реальності.

Але навіть ті дані, які включені в статистичну звітність, свідчать про те, що за останні десять років (2004-2013 рр.) зареєстровано більше трьох з половиною тисяч злочинів, кваліфікованих за ст. 205 ККУ [5].

Достовірно оцінити загальні масштаби діяльності конвертаційних центрів в цілому по Україні складно. Але якщо виходити з припущення, що в тіньовому обороті сьогодні перебуває ледь не половина вітчизняної економіки, то, відповідно, й обсяги операцій, необхідних для її обслуговування, повинні відповідати цим потребам. Контрагентами «конвертів» є тисячі підприємств з усіх регіонів України, а обороти багатьох із них сягають мільярдів гривень на рік [6].

Тим часом у вітчизняному законодавстві досі навіть не визначені такі поняття, як «конвертаційний центр» або «фіктивне підприємство».

Така ситуація потребує дієвого вирішення вже сьогодні. Нам потрібне комплексне відпрацювання методів боротьби з цим злом.

Як висновок: враховуючи досвід країн ЄС з метою протидії діяльності суб'єктів господарювання з ознаками фіктивності необхідно розробити механізми взаємодії ДПА, МВС, інших центральних органів виконавчої влади – власників спеціальних інформаційних систем чи документальних баз даних шляхом створення відомчих електронних баз даних, їх

взаємодії “online”, широкого використання інших високих інформаційних технологій.

Необхідно створити систему вільного обміну інформацією і досвідом між спеціальними підрозділами інших держав, які ведуть боротьбу з легалізацією злочинних прибутків, шляхом укладання двосторонніх угод на засадах взаємності.

Функціонування міждержавних господарських зв'язків (насамперед з державами "близького зарубіжжя") вимагає вирішення ще однієї проблеми - створення правової бази міждержавної господарської діяльності, узгодженої з уже прийнятими актами національного законодавства, яке в свою чергу має бути узгоджене з нормами міжнародного права.

Слушно передбачити фінансові санкції щодо банківських установ, в яких встановлені факти використання декількох банківських рахунків фіктивного суб'єкта підприємницької діяльності.

На жаль, напрацювання кримінологів не використовуються фінансистами для розробки ефективних моделей інвестиційної діяльності, які б виключали можливість утворення фіктивних «інвестиційних фондів», фінансових пірамід, фіктивних підприємств, «конвертаційних» центрів. Не використовують напрацювання кримінологів і фахівці кримінального права, які є авторами ст. 205 КК України, за якою злочином є створення або придбання суб'єктів підприємницької діяльності з метою прикриття незаконної діяльності, а сама незаконна і вкрай суспільно-небезпечна діяльність, яка лежить у основі майже всіх сучасних економічних злочинів (укладання фіктивних угод, конвертаційних схем, тощо) не є злочином [7, с. 105].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дудник Л.М., Василичук В.І., Опалінський Ю.В., Мулявка Д.Г. Фіктивне підприємництво, шляхи боротьби з ним: Навч. посібник, – Ірпінь, 2005. С. – 39.

2. Проблеми та перспективи удосконалення протидії діяльності суб'єктів господарювання з ознаками фіктивності [монографія]. – К.: Алерта, 2012. –298 с.

3. В РФ сейчас 1 млн «мертвых» фирм, часть которых используется для тяжких преступлений/Минюст [Электронный ресурс]. –<http://pravo.ru/news/view/62674/>.

4. Осика І. М. Огляд Міжнародного науково-практичного семінару «Протидія економічній злочинності» [Електронний ресурс] - <http://yandex.ua/yandsearch?rdrnd=371543&text=%>

5. Статистика МВС України /Сайт МВС України/ - <http://www.mvs.gov.ua> .

6. Діяльність конвертаційних центрів та податкові оптимізації в сучасних умовах [Електронний ресурс]. – http://www.ufin.com.ua/analit_mat/sdu/074.htm

7. Попович В.М. Роль кримінології у підвищенні запобіжного потенціалу наук, що утворюють організаційно-правову інфраструктуру запобігання злочинності// Митна безпека. – 2011. - № 1- 2. – с. 105 .

Бортник С.М.,

начальник підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗАПОБІГАННЯ РАСИЗМУ ТА КСЕНОФОБІЇ В УКРАЇНІ

Запобігання расизму - це стратегічний напрям ідеологічної політики будь-якої держави. Будучи складовою такої діяльності, запобігання расизму водночас є також складовою запобігання злочинності. Отже, воно базується на тих загальних засадах запобігання злочинності, які вироблені теорією та практикою протидії злочинності.